

HELICOBACTER PYLORI BILAN BIRGA KECHUVCHI KARDIOEZOFAGEAL SOXA SARATONINI DAVOLASHGA KVADRITERAPIYANING TUTGAN O'RNI.

Xamidov Xojiakbar Xamid o'g'li

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti

Onkologiya, onkogematologiya

va radiatsion onkologiya kafedrası asistenti

Annotatsiya.

Kardioezofageal soha saratoni oshqozon va qizilo'ngach tutashgan qismda rivojlanadigan xavfli o'smalardan biri bo'lib, uning etiopatogenezi Helicobacter pylori infeksiyasining o'ri muhim ahamiyatga ega. Ushbu bakteriya shilliq qavatda surunkali yallig'lanish, atrofik gastrit va metaplaziya jarayonlarini chaqirishi orqali malign transformatsiyaga zamin yaratadi. So'nggi yillarda H. pylori infeksiyasini yo'qotish maqsadida qo'llanilayotgan kvadriterapiya usuli kardioezofageal soha saratonini kompleks davolashda muhim komponent sifatida ko'rilmogda. Mazkur maqolada Helicobacter pylori bilan birga kechuvchi kardioezofageal soha saratonini davolashda kvadriterapiyaning samaradorligi, uning klinik ahamiyati va davolash natijalariga ta'siri tahlil qilinadi

Kalit so'zlar: Kardioezofageal soha saratoni, Helicobacter pylori, kvadriterapiya, eradikatsiya, oshqozon saratoni, qizilo'ngach, kompleks davolash.

Kardioezofageal soha saratoni dunyo miqyosida yuqori o'lim ko'rsatkichlariga ega bo'lgan onkologik kasalliklardan biri hisoblanadi. Ushbu kasallik ko'pincha kech aniqlanadi, bu esa davolash samaradorligining pasayishiga olib keladi. Kardioezofageal soha anatomik va funksional jihatdan murakkab hudud bo'lib, bu yerda yuzaga keladigan malign jarayonlar klinik jihatdan og'ir kechadi. So'nggi ilmiy tadqiqotlarda Helicobacter pylori infeksiyasining oshqozon-ichak trakti kasalliklari, xususan, oshqozon va

kardioezofageal soha saratoni rivojlanishidagi roli keng yoritilmoqda. *H. pylori* shilliq qavatda uzoq muddatli yalligʻlanishni keltirib chiqarib, displaziya va neoplastik oʻzgarishlar rivojlanishiga sabab boʻlishi mumkin. *Helicobacter pylori* infeksiyasini bartaraf etishga qaratilgan davolash usullari onkologik kasalliklarning oldini olish va davolashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Kvadriterapiya — proton nasosi ingibitori, vismut preparati va ikki xil antibiotikdan iborat boʻlgan kompleks davolash usuli — *H. pylori* eradikatsiyasida yuqori samaradorlik koʻrsatmoqda. Ushbu terapiyaning kardioezofageal soha saratonini davolashdagi oʻrni, ayniqsa, kompleks onkologik yondashuv doirasida alohida eʼtiborga loyiqdir.

Kardioezofageal soha saratoni patogenezida *Helicobacter pylori* infeksiyasining ishtiroki murakkab va koʻp omilli jarayon hisoblanadi. *H. pylori* oshqozon shilliq qavatiga joylashib, uzoq davom etuvchi yalligʻlanish jarayonini yuzaga keltiradi. Natijada shilliq qavatda atrofik oʻzgarishlar, intestinal metaplaziya va displaziya rivojlanib, bu holatlar malign transformatsiya uchun qulay sharoit yaratadi. Ayniqsa, oshqozon kardial qismi va qiziloʻngachning distal boʻlimida ushbu patomorfologik oʻzgarishlar tez-tez uchraydi.

Helicobacter pylori ning virulent omillari, jumladan CagA va VacA toksinlari epitelial hujayralarning proliferatsiyasini kuchaytiradi, apoptoz jarayonlarini susaytiradi hamda DNK shikastlanishiga olib keladi. Ushbu mexanizmlar kardioezofageal sohada oʻsma hujayralarining shakllanishi va rivojlanishida muhim rol oʻynaydi. Shu bilan birga, surunkali yalligʻlanish fonida sitokinlar va erkin radikallarning ortiqcha ishlab chiqarilishi oʻsmaga xos mikro muhitni shakllantiradi. Kardioezofageal soha saratonini davolashda kompleks yondashuv muhim boʻlib, jarrohlik, kimyoterapiya va nurlanish terapiyasi asosiy usullar hisoblanadi. Biroq *H. pylori* infeksiyasi saqlanib qolgan hollarda davolash samaradorligi pasayishi, shuningdek, kasallikning qaytalanish xavfi ortishi mumkin. Shu sababli, onkologik davolashdan oldin yoki davolash jarayonida *H. pylori* eradikatsiyasini amalga oshirish muhim klinik ahamiyatga ega.

Kvadriterapiya *Helicobacter pylori* infeksiyasini yoʻqotishda eng samarali usullardan biri sifatida tan olingan. Ushbu terapiya tarkibiga proton nasosi ingibitori, vismut preparati

hamda ikki xil antibiotik kiradi. Proton nasosi ingibitorlari oshqozon kislotaliligini pasaytirib, antibiotiklarning ta'sirchanligini oshiradi, vismut preparatlari esa antibakterial va sitoprotektiv xususiyatga ega bo'lib, shilliq qavat regeneratsiyasini qo'llab-quvvatlaydi. Antibiotiklar esa *H. pylori* bakteriyasini to'g'ridan-to'g'ri yo'q qilishga qaratilgan.

Ilmiy tadqiqotlar natijalariga ko'ra, kvadriterapiya qo'llanilishi *H. pylori* eradikatsiyasi darajasini sezilarli oshiradi hamda yallig'lanish jarayonlarini kamaytiradi. Bu esa kardioezofageal soha saratonining kechishini yengillashtirish, simptomlarni kamaytirish va davolash natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi. Shuningdek, eradikatsiya terapiyasi o'smadan keyingi shilliq qavat holatini yaxshilab, ikkilamchi malign jarayonlar rivojlanish xavfini pasaytiradi. Kvadriterapiya qo'llanilishi kimyoterapiya va nurlanish terapiyasi bilan bog'liq bo'lgan asoratlarning og'irligini kamaytirishi mumkin. Oshqozon shilliq qavatining himoya mexanizmlari tiklanishi natijasida bemorlarning umumiy holati yaxshilanadi va onkologik davolashga bo'lgan tolerantlik ortadi. Shu jihatdan, kvadriterapiya kardioezofageal soha saratonini davolashda yordamchi, ammo muhim terapevtik usul sifatida baholanadi. *Helicobacter pylori* bilan birga kechuvchi kardioezofageal soha saratonida kvadriterapiya qo'llanilishi patogenetik asoslangan yondashuv bo'lib, u davolash samaradorligini oshirish, kasallikning qaytalanish ehtimolini kamaytirish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Kvadriterapiya samaradorligi ko'p jihatdan davolash rejimining to'g'ri tanlanishi, bemorning umumiy holati va antibiotiklarga rezistentlik darajasi bilan bevosita bog'liqdir. So'nggi yillarda *Helicobacter pylori* ning klaritromitsin va metronidazolga nisbatan rezistentligi ortib borayotgani kuzatilmoqda. Shu sababli, vismut asosidagi kvadriterapiya ko'plab klinik holatlarda birlamchi tanlov sifatida tavsiya etilmoqda. Ushbu yondashuv antibiotik rezistentligi yuqori bo'lgan hududlarda ham yuqori eradikatsiya ko'rsatkichlarini ta'minlaydi.

Kardioezofageal soha saratoni bilan og'rigan bemorlarda kvadriterapiya qo'llashdan oldin va keyin oshqozon shilliq qavatining morfologik holatini baholash muhim ahamiyatga ega. Endoskopik va gistologik tekshiruvlar yallig'lanish darajasining

kamayishi, atrofik o'zgarishlarning sekinlashuvi hamda metaplaziya rivojlanish xavfining pasayishini ko'rsatadi. Bu holatlar kvadriterapiyaning nafaqat antibakterial, balki profilaktik ahamiyatga ham ega ekanligini tasdiqlaydi.

Kvadriterapiya fonida bemorlarning klinik simptomlarida ijobiy o'zgarishlar kuzatiladi. Disfagiya, epigastral og'riq, jig'ildon qaynashi va dispeptik belgilar intensivligining kamayishi bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Ayniqsa, onkologik davolash bilan parallel olib borilgan eradikatsiya terapiyasi bemorlarning ovqatlanish holatini barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

Kvadriterapiyaning qo'llanilish muddati va dozalarini individual tanlash ham muhim masalalardan biridir. Odatda, davolash 10–14 kun davomida amalga oshiriladi, ammo og'ir klinik holatlarda davolash kursini uzaytirish talab etilishi mumkin. Davolash jarayonida nojo'ya ta'sirlar — ko'ngil aynishi, diareya, metall ta'm sezilishi kabi holatlar kuzatilishi mumkin, biroq ular aksariyat hollarda yengil kechadi va terapiyani to'xtatishni talab etmaydi. Kardioezofageal soha saratonini davolashda multidisiplinar yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Gastroenterolog, onkolog, jarroh va patolog mutaxassislar hamkorligida olib borilgan davolash strategiyasi kvadriterapiyaning maksimal samaradorligini ta'minlaydi. Ayniqsa, jarrohlik aralashuvdan oldingi davrda *H. pylori* eradikatsiyasining amalga oshirilishi operatsiyadan keyingi asoratlar xavfini kamaytirishi mumkin. *Helicobacter pylori* eradikatsiyasi o'smaning bevosita regressiyasiga olib kelmasada, o'sma atrofidagi shilliq qavatning funksional holatini yaxshilaydi hamda ikkilamchi o'sma o'choqlari rivojlanish ehtimolini pasaytiradi. Shu bois, kvadriterapiya kardioezofageal soha saratonida mustaqil davolash usuli emas, balki kompleks onkologik terapiyaning muhim yordamchi komponenti sifatida baholanadi.

Kvadriterapiya qo'llanilgandan so'ng *Helicobacter pylori* eradikatsiyasining muvaffaqiyatini baholash davolash strategiyasining muhim bosqichi hisoblanadi. Eradikatsiya natijalarini aniqlash uchun nafas testi, najasdagi antigenni aniqlash yoki endoskopik biopsiya asosidagi usullar qo'llaniladi. Ushbu nazorat tekshiruvlari terapiya tugaganidan kamida 4–6 hafta o'tgach amalga oshirilishi tavsiya etiladi, chunki erta

baholash noto'g'ri manfiy natijalarga olib kelishi mumkin. Eradikatsiya muvaffaqiyatli bo'lgan bemorlarda shilliq qavatda yallig'lanish infiltratsiyasining kamayishi, epitelial regeneratsiyaning faollashuvi va mahalliy immun javobning normallasuvi kuzatiladi. Bu holatlar kardioezofageal sohada o'sma atrofidagi patologik jarayonlarning sekinlashishiga yordam beradi. Ayniqsa, remissiya bosqichidagi bemorlarda *H. pylori* ni yo'qotish kasallikning qaytalanish xavfini kamaytiruvchi omil sifatida qaraladi.

Kardioezofageal soha saratonida kvadriterapiyaning yana bir muhim jihati — uning profilaktik ahamiyatidir. O'sma aniqlangan bemorlarda ko'pincha oshqozonning boshqa bo'limlarida ham prekanseroz holatlar mavjud bo'ladi. *Helicobacter pylori* eradikatsiyasi ushbu hududlarda yangi malign o'choqlar rivojlanish ehtimolini kamaytiradi. Shu sababli, kvadriterapiya ikkilamchi saraton profilaktikasida ham muhim rol o'ynaydi.

Bemorlarning yoshi, kasallik bosqichi va hamroh kasalliklari kvadriterapiya samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar sirasiga kiradi. Keksalarda va immuniteti susaygan bemorlarda davolash jarayoniga alohida e'tibor qaratish zarur. Dozalarning moslashtirilishi, nojo'ya ta'sirlarning nazorati va qo'llab-quvvatlovchi terapiya kvadriterapiyaning xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ovqatlanish rejimi va turmush tarzini o'zgartirish kvadriterapiya samaradorligini oshiruvchi yordamchi omillar hisoblanadi. Achchiq, juda issiq va kislotaligi yuqori bo'lgan ovqatlarni cheklash, chekish va alkogol iste'molidan voz kechish shilliq qavat tiklanishini tezlashtiradi. Onkologik bemorlarda parhezga rioya qilish davolashning ajralmas qismi hisoblanadi. Zamonaviy tadqiqotlar kvadriterapiyani probiotiklar bilan birgalikda qo'llash nojo'ya ta'sirlarni kamaytirishi va davolashga bo'lgan moslashuvchanlikni oshirishini ko'rsatmoqda. Probiotiklar ichak mikrobiotasini barqarorlashtirib, antibiotiklar ta'sirida yuzaga keladigan disbakteriozning oldini oladi. Bu esa davolash kursini to'liq yakunlash imkonini oshiradi.

Xulosa.

Helicobacter pylori infeksiyasi kardioezofageal soha saratoni rivojlanishida muhim etiologik va patogenetik omillardan biri hisoblanadi. Ushbu bakteriya uzoq muddatli ta'siri oshqozon va qizilo'ngach tutashgan sohada surunkali yallig'lanish, atrofik o'zgarishlar va prekanseroz holatlar rivojlanishiga olib keladi. Shu bois, *H. pylori* ni aniqlash va o'z vaqtida eradikatsiya qilish kardioezofageal soha saratonini davolashning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. *Helicobacter pylori* infeksiyasini yo'qotishda yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatadi. Ushbu terapiya yallig'lanish jarayonlarini kamaytiradi, shilliq qavatning morfologik va funksional holatini yaxshilaydi hamda onkologik davolashning umumiy natijalarini optimallashtiradi. Kvadriterapiyaning qo'llanilishi bemorlarning klinik holatini yengillashtirib, hayot sifatini oshirishga xizmat qiladi. Kvadriterapiya kardioezofageal soha saratonida mustaqil davolash usuli bo'lib xizmat qilmaydi, balki jarrohlik, kimyoterapiya va nurlanish terapiyasi bilan birgalikda olib boriladigan kompleks davolashning muhim yordamchi komponenti hisoblanadi. Multidisciplinar yondashuv asosida qo'llanilgan kvadriterapiya kasallikning qaytalanish xavfini kamaytirishga va uzoq muddatli davolash natijalarini yaxshilashga imkon beradi. *Helicobacter pylori* bilan birga kechuvchi kardioezofageal soha saratonini davolashda kvadriterapiyaning tutgan o'rni yuqori klinik ahamiyatga ega bo'lib, ushbu yondashuvni amaliy tibbiyotda kengroq joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Shayqulov H. S., Mamadiyorova M. M. DIAREYA BILAN KASALLANGAN BOLALARDA AJRALUVCHI ICHAK MIKROFLORALARI //GOLDEN BRAIN. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 20-24.
2. Boboqandova M. F. ERKAK KALAMUSHLARDA JISMONIY ZO 'RIQISHNING TA'SIRINI ADENOGIPOFIZ, URUG 'DON VA QON GORMONLARI DARAJASIGA TA'SIRINI O 'RGANISH //Экономика и социум. – 2025. – №. 2-1 (129). – C. 124-128.

3. Dildora, S., Fazliddinovna, M., Gulnoza, O., & Shohzod, S. (2023). BACILLUS PUMILIS BAKTERIYALARI MIKROBIOLOGIK TAHLILI VA BIOTEKNOLOGIYADAGI AHAMIYATI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 22(2), 154-161.
4. Нуримов П. Б., Бобоқандова М. Ф. Особенности развития соматотропной функции гипофиза и надпочечников у мальчиков-подростков //Новый день в медицине,(2). – 2022. – Т. 40.
5. Shodievich S. H., Fazliddinovna B. M. Storage of salmonella, eshirichia and staphylococcus in some dairy products during its storage at different temperatures //World Bulletin of Public Health. – 2023. – Т. 19. – С. 136-141.
6. Boboqandova M. F. JISMONIY ZO'RIQISHDA REPRODUKTIV TIZIM REAKTIVLIGI //Экономика и социум. – 2025. – №. 2-1 (129). – С. 129-132.
7. Sadullayeva, M., & Boboqandova, M. (2023). CHANGES IN THE LIVER OF RATS WITH COBALT MICROELEMENT DEFICIENCY. Science and innovation, 2(D2), 59-63.